

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра міжнародних економічних відносин

ДУЖА ТАЇСІЯ БОГДАНІВНА

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**«ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ КОРПОРАЦІЇ ТА ЇХ РОЛЬ У СУЧАСНИХ
МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИНАХ»**

Спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»

Студентки 4 курсу
(номер курсу)
групи МЕ-81а
(шифр групи)

(підпис)

Т.Б.Дужа

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело

Керівник ст. викладач, к.е.н.
(посада, науковий ступінь)

(підпис)

А.С.Воронцова

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавр

на тему

«ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ КОРПОРАЦІЇ ТА ЇХ РОЛЬ У СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИНАХ»

студентки Дужої Таїсії Богданівни

Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 44 сторінках, у тому числі на список використаних джерел з 60 найменувань, який розміщено на 6 сторінках. Робота містить 6 таблиць та 8 рисунків.

Ключові слова: ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ КОРПОРАЦІЇ, ТНК, МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ, ІНВЕСТИЦІЇ, ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ.

Метою даної роботи є дослідження теоретичних засад і формування практичних рекомендацій щодо діяльності транснаціональних корпорацій та їх ролі у сучасних міжнародних економічних відносинах.

Об'єктом дослідження є сучасні тенденції розвитку транснаціональних корпорацій у сучасних міжнародних економічних відносинах.

Предметом дослідження є транснаціональні корпорації як один із основних елементів сучасних міжнародних економічних відносин.

У процесі дослідження були використані відповідні загальнонаукові та емпіричні методи, серед яких систематизація та узагальнення (під час теоретичного обґрунтування – транснаціональних корпорацій, світовий ринок), порівняльний метод, кількісного аналізу, графічний та табличний методи, індукції та дедукції, наукового абстрагування при визначенні потенційних шляхів підвищення конкурентних переваг ТНК світу та України в післявоєнний період.

Інформаційною базою роботи є статистичні та аналітичні документи міжнародних організацій, законодавчі та нормативно-правові акти України,

матеріали Державної служби статистики, статистичної служби України, праці вітчизняних і зарубіжних авторів, у тому числі періодичні видання тощо.

За результатами дослідження сформульовані такі висновки:

1. ТНК є важливими суб'єктами національної економіки, що еволюціонували впродовж тривалого часу та на сьогоднішній день опираються на досягнення науки та техніки та інновації.

2. ТНК є одними із основних гравців на світовому ринку, адже вони відіграють не лише економічну, а й соціальну та політичну ролі, підтриманні міжнародної безпеки та забезпечення науково-технічного прогресу.

3. ТНК продовжують розвиватися, що підтверджується чисельністю їх головних офісів та представництв, філій, географією поширення та обсягами виручки, незважаючи на наслідки кризи COVID-19.

4. Аналіз інвестиційної діяльності свідчить про зростання глобальних потоків ПІІ у 2021 році та постове відновлення країн в пост-ковідний період, що відіграє величезну роль у світовому масштабі.

5. В Україні ТНК присутні у всіх сегментах національного ринку, проте найбільше в агропромисловому секторі, харчовій та переробній промисловості, будівництві тощо, що мало позитивний вплив на мікро- та макроекономічну динаміку.

6. Відновлення України у післявоєнний період можливе у тому числі за рахунок налагодження інвестиційної діяльності та залучення ТНК, що стимулюватиме внутрішній приплив ПІІ, а отже і створення робочих місць, отримання нових знань та технологій.

Результати апробації основних положень кваліфікаційної бакалаврської роботи розглядалися на Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Проблеми та перспективи розвитку науки, освіти та технологій в Україні та світі» (29 квітня 2022 р., м. Березани).

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2022 рік

Рік захисту роботи – 2022 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут БіЕМ
Кафедра міжнародних економічних відносин

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
(спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»)

студентки 4 курсу, групи МЕ-81а

Дужа Таїсія Богданівна

1. Тема роботи: «Транснаціональні корпорації та їх роль у сучасних міжнародних економічних відносинах»

затверджена наказом по університету від «05» травня 2022 року № 0317-VI.

2. Термін подання студентом закінченої роботи «27» травня 2022 року

3. Мета кваліфікаційної роботи: дослідження теоретичних засад і формування практичних рекомендацій щодо діяльності транснаціональних корпорацій та їх ролі у сучасних міжнародних економічних відносинах.

4. Об'єкт дослідження: сучасні тенденції розвитку транснаціональних корпорацій у сучасних міжнародних економічних відносинах.

5. Предмет дослідження: транснаціональні корпорації як один із основних елементів сучасних міжнародних економічних відносин.

6. Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах статистичних та аналітичних документах міжнародних організацій, законодавчих та нормативно-правових актів України, матеріалів Державної служби статистики, статистичної служби України, працях вітчизняних і зарубіжних авторів, у тому числі періодичних видань тощо.

7. Орієнтовний план кваліфікаційної бакалаврської роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети:

Розділ 1 Теоретичні основи ролі ТНК в міжнародних відносинах, термін подання – 11.04.2022.

У розділі 1 розглянути становлення, сутність та структуру ТНК, а також їх основні функції та роль у сучасних міжнародних економічних відносинах.

Розділ 2 Аналіз впливу діяльності ТНК на розвиток міжнародних економічних відносин – 27.04.2022.

У розділі 2 дослідити основні тенденції розвитку ТНК на світовому ринку, а також оцінити вплив їх інвестиційної діяльності на економіки країн світу.

Розділ 3 Характеристика впливу діяльності ТНК на розвиток економіки та бізнесу в Україні – 18.05.2022.

У розділі 3 виявити особливості функціонування та розвитку ТНК в Україні, а також перспективи їх залучення задля відновлення економіки після війни.

8. Консультації з роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Воронцова А.С., старший викладач кафедри МЕВ	04.04.22	04.04.22
2	Воронцова А.С., старший викладач кафедри МЕВ	12.04.22	12.04.22
3	Воронцова А.С., старший викладач кафедри МЕВ	28.04.22	28.04.22

9. Дата видачі завдання: «02» травня 2022 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЛІ ТНК В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ.....	10
1.1. Становлення, сутність та структура ТНК в міжнародній економіці	10
1.2 Основні функції та роль розвитку ТНК у сучасних економічних відносинах.....	13
2 АНАЛІЗ ВПЛИВУ ДІЯЛЬНОСТІ ТНК НА РОЗВИТОК МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН.....	18
2.1. Основні тенденції розвитку ТНК на світовому ринку	18
2.2. Вплив інвестиційної діяльності ТНК на економіку країн світу.....	24
3 ХАРКТЕРИСТИКА ВПЛИВУ ДІЯЛЬНОСТІ ТНК НА РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.....	28
3.1. Особливості функціонування ТНК в Україні	28
3.2 Перспективи залучення ТНК задля відновлення економіки України	33
ВИСНОВКИ.....	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	39
ДОДАТКИ.....	45

ВСТУП

Зростання масштабів та динаміки міжнародного руху товарів та послуг, спричинене невідпинними глобалізаційними процесами, охопило всі сфери економічної діяльності та країни світу. Основним рушієм та учасником таких процесів закономірно виступають транснаціональні корпорації (ТНК), які забезпечують інтернаціоналізацію виробничих процесів, перерозподіл світових ресурсів та поглиблення міжнародних зв'язків між суб'єктами економіки різних країн.

Роль транснаціональних корпорацій в міжнародних економічних відносинах надзвичайно важлива, адже вони забезпечують концентрацію політичного та економічного контролю над багатьма сферами національного господарства, зокрема виробничою, збутовою, фінансовою, технологічною, інноваційною тощо. При цьому, їх еволюціонування в економічній системі настільки прогресує, що дозволяє розглядати разом з національними державами та міжнародними організаціями. Все це зумовлює високу актуальність обраної теми та специфіку даного дослідження.

Дослідження, що передбачають встановлення ролі ТНК у міжнародних економічних відносинах, є достатньо популярними, проте серед них доцільно виділити наступних вчених: Г. Алішов, Е.М. Лимонова, С. Пашин, В. Грушко, К. Семенчук, Г. Виговський, А. Миронов, Ю.А. Щербанин, П.В. Мекшун, І.В. Скавронська, Є.М. Терехов, В.М. Плахтій, В. Загарій, О. Охріменко, І. Трифонова, Л. Шабаліна, А. Ставицька, О.В. Носова, В. Фішук, І.І. Павленко. Незважаючи на це, дослідження міжнародної діяльності ТНК залишається актуальною і важливою в умовах сучасних трансформацій в національній та світовій економіці, та особливо в кризових умовах функціонування економіки України.

Метою даної роботи є дослідження теоретичних засад і формування практичних рекомендацій щодо діяльності транснаціональних корпорацій та

їх ролі у сучасних міжнародних економічних відносинах.

У процесі дослідження поставлено виконання ряду завдань:

- дослідити становлення, сутність та структуру ТНК в міжнародній економіці;
- визначити основні функції та роль розвитку ТНК у сучасних міжнародних економічних відносинах;
- проаналізувати тенденції розвитку ТНК на світовому ринку;
- виявити вплив інвестиційної діяльності ТНК на економіки країн;
- охарактеризувати особливості функціонування ТНК в Україні;
- сформулювати перспективи залучення ТНК задля відновлення економіки України.

Об'єктом дослідження є сучасні тенденції розвитку транснаціональних корпорацій у сучасних міжнародних економічних відносинах.

Предметом дослідження є транснаціональні корпорації як один із основних елементів сучасних міжнародних економічних відносин.

Методи дослідження. У процесі дослідження були використані відповідні загальнонаукові та емпіричні методи, серед яких систематизація та узагальнення (під час теоретичного обґрунтування – транснаціональних корпорацій, світовий ринок), порівняльний метод, кількісного аналізу, графічний та табличний методи, індукції та дедукції, наукового абстрагування при визначенні потенційних шляхів підвищення конкурентних переваг ТНК світу та України в післявоєнний період.

Інформаційну основу дослідження склали статистичні та аналітичні документи міжнародних організацій, законодавчі та нормативно-правові акти України, матеріали Державної служби статистики, праці вітчизняних і зарубіжних авторів, у тому числі періодичні видання тощо.

Практичне значення одержаних результатів полягає в апробації матеріалів дипломної роботи на Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Проблеми та перспективи розвитку науки, освіти та технологій в Україні та світі» (29 квітня 2022 р., м. Березани).

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЛІ ТНК В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

1.1. Становлення, сутність та структура ТНК в міжнародній економіці

Однією із основних відмінних рис сучасної світової економіки є процес транснаціоналізації, головними ініціаторами якого виступають транснаціональні корпорації (далі – ТНК). Їх стрімкий розвиток видозмінює та трансформує існуючі форми міжнародних політичних та економічних відносин, адже ТНК стають важливими гравцями на міжнародній арені поряд із національними державами

Історичне становлення ТНК припадає на період з ХІХ ст. до початку Першої світової війни у 1914 р., це так зване перше покоління. Спеціалізувалися такі корпорації на сировинних ресурсах, шляхом їх розробки та видобутку в колишніх колоніях (Африки, Азії, Латинської Америки), а переробною – в країнах-колонізаторах. Основною організаційно-економічною формою тих часів були картелі та синдикати.

Післявоєнний період (1918 – 1939 рр.) сформував друге покоління ТНК, які в основному займалися оборонним виробництвом (військове озброєння, техніка тощо). Основними замовниками такої продукції були країни Америки, Європи та Японія.

Третє покоління ТНК було більш прогресивним, адже вони активно впроваджували основні досягнення науки та техніки у власні види діяльності, спонсорували дослідження та розробки тощо. У період 1945 – 1960 рр. вони працювали у галузях атомної енергетики, приладобудування, електроніки, космічних галузях тощо [3].

У період розвитку четвертого покоління ТНК (1970 – 1991 рр.) прискорився процес злиття та поглинання, що сприяли концентрації капіталу та виробництва у ТНК як основних гравців ринку.

Після 90-х фіксується поява п'ятого покоління ТНК, які йдуть в ногу із стрімкими процесами глобалізації, адаптуються під розвиток сучасних високих технологій та інноваційних ідей, а отже формують масштабні у глобальному вимірі мережі виробництва та реалізації [4]. При чому, кількість закордонних відділень та філій ТНК зростає набагато швидше, ніж кількість самих ТНК [2].

Враховуючи такі тенденції стає доцільним більш ґрунтовне дослідження сутності ТНК відповідно до різних наукових підходів (деталі в Додатку Б). Відмітимо, що їх можуть називати не лише транснаціональними, а й мультинаціональними корпораціями або компаніями (transnational or multinational corporation/company), що розглядається як синоніми.

Багатонаціональні (або мультинаціональні) корпорації (МНК) — це фактично міжнародні корпорації, які об'єднують національні компанії кількох країн на основі виробництва, науки і техніки. Також це компанія, яка зареєстрована у своїй рідній країні (на англ. «home country» або країні походження), але вона здійснює бізнес-операції за межами цієї країни в багатьох інших зарубіжних країнах, які ми називаємо країнами перебування (на англ. «host countries»). Транснаціональні корпорації забезпечують високий ступінь незалежності при веденні бізнесу в кожній країні [5]. Проведена систематизація дозволяє узагальнити основні риси, що притаманні ТНК:

- економічно єдина система (поєднує різні підприємства, філії будь-яких організаційних та правових форм);
- діяльність ведеться на території кількох держав (двох і більше);
- не підвладні юрисдикції окремо взятої держави, групі держав або міжнародним організаціям;
- централізоване керівництво та контроль, єдина політика та стратегія для всієї системи.

Окрім цього, до відмінних ознак ТНК відносять:

- інтернаціональний характер функціонування, відносна незалежний

рух власного капіталу, диверсифікована діяльність;

- великий матеріальний та фінансовий потенціал;
- часто орієнтовані на фінансування досліджень та розробок;
- налагоджені зв'язки з національною банківською системою [6].

ТНК можуть мати різну форму та структуру, що зумовлює виділення окремих класифікаційних ознак, основними серед яких є:

1. За типом інтеграції:

- горизонтально інтегровані ТНК – окремі підрозділи розподілені за різними країнами, що виробляють однакові або подібні товари;
- вертикально інтегровані ТНК – виробництво окремих товарів розподіляється по підрозділам, що можуть знаходитися в різних країнах [6];
- диверсифіковані ТНК, для яких характерне володіння найрізноманітнішими фінансовими активами як вертикальної, так і горизонтальної інтегрованості, кожен з яких має різний рівень ризику;

2. За типом ієрархії:

- ієрархічний тип – об'єднання декількох компаній шляхом взаємної участі кожної компанії в діяльності інших. До даного типу входять материнські (тобто ті, що володіють більшістю у статутному капіталі / акцій, а отже і мають визначальне право голосу) та дочірні компанії (залежні підрозділи головних ТНК, створені найчастіше в приймаючих країнах) [6].
- етархічний тип, відповідно до якого немає чіткої ієрархії. Тобто, материнська компанія може виконувати різноманітні функції, наприклад від логістичного центру з метою мінімізації транспортних витрат [6].

3. За ступенем підпорядкування підрозділів ТНК організаційному центру (деталі – в Додатку В):

- «жорсткі» форми інтеграції (наприклад, конгломерат, концерн, трест, холдинг);
- «м'які» форми інтеграції (наприклад, картель, синдикат, консорціум, стратегічні альянси тощо).

Найбільш поширеною організаційною формою інтеграції компаній

вважається концерн – це об'єднання кількох юридично незалежних підприємств під єдиним господарським управлінням з розвиненими науково-технічними та виробничо-технічними зв'язками між ними, також мають спільну участь в капіталі та виробниче співробітництво. Зазвичай холдингова компанія стає головною компанією концерну. Виробнича компанія (власник контрольних пакетів акцій дочірніх компаній) – орієнтована в основному на виробництво. Найбільш великі концерни охоплюють всю галузь (наприклад, у Німеччині концерн BASF – хімічну промисловість) [17].

Отже, сучасні ТНК відносяться до нового (п'ятого) покоління, та в основному мають опір на досягнення науки та техніки, інноваційний бізнес. За своєю економічною сутністю, ТНК можна вважати економічним інтегрованим утворенням або системою, що має централізоване управління, єдину політику та стратегію розвитку для всіх своїх підпорядкованих суб'єктів (філій, представництв тощо). Вона об'єднує суб'єктів господарювання будь-яких організаційно-правових форм, таким чином абсорбуючи максимально вигідні ресурси для максимізації власного прибутку. Це дозволяє їм стати активними учасниками системи міжнародних економічних відносин, брати участь у міжнародному поділі праці та ресурсів та бути осередком наукового прогресу та інновацій.

1.2 Основні функції та роль розвитку ТНК у сучасних міжнародних економічних відносинах

ТНК вважаються одними із найбільш впливових міжнародних інститутів в політичному та економічному середовищі глобалізованого світу. Сфера функціонування ТНК поширюється практично на всі країни та види економічної діяльності світу. Розширення їх діяльності, ускладнення економічних зв'язків, зміни в структурі, пріоритетах і якості споживчого

попиту мали великий вплив на розвиток світових ринків. У зв'язку із цим, доцільним є дослідження їх основних функцій та визначення ролі в міжнародних економічних відносинах.

Перш за все, пропонуємо дослідити основні функції транснаціональних корпорацій, що представлені в табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Основні функції ТНК

Функції	Характеристика
1. Сприяє науково-технічному прогресу	ТНК є найбільшими інвесторами, вони постійно стимулюють та забезпечують розвиток науково-технічного прогресу.
2. Стимулює тенденцію глобалізації світової економіки	У відповідь на фінансові ризики та загрози фінансових криз, викликаних глобалізацією, виникла тенденція до регіоналізації, і було побудовано три, в основному, самодостатні закриті регіони (Європа, Азія, Америка;).
3. Забезпечує розвиток світового виробництва	Будучи координуючими центрами та двигунами світового виробництва та обміну, транснаціональні корпорації утворюють мережу взаємовідносин всередині та між своїми комплексами, яка виходить за межі національних держав.
4. Стимулює конкурентну боротьбу на світовому ринку	Величезний розмах міжнародних операцій ТНК, нова стратегія постачання та виробництва забезпечують незалежність від країни походження

Джерело: [3]

Сьогодні ТНК не тільки відіграють величезну роль у світовій економіці, а й мають велике значення у міжнародному політичному житті, все більше впливають на світовий політичний процес. Вони втручаються у формування національної, зовнішньої та внутрішньої політики, безпосередньо реалізують її, володіють повним набором інструментів і можливостей для реалізації та контролю своїх інтересів, є джерелами політичної діяльності, носіями тематичних практик, спрямованих на досягнення поставлених цілей. Їх політичні цілі часто обумовлені економічними інтересами.

Транснаціональні корпорації формують власну надбудову та взаємовідносини зі структурою, незалежно від національно-державних інститутів. Фактично найвпливовіші транснаціональні корпорації стали

основними центрами формування політики та прийняття рішень, впливаючи на політику національних держав та їх союзів і коаліцій, і мають наднаціональний характер. Найпотужніші ТНК стають «комерційно-політичними» центрами, вступаючи в певні асоціації підприємців, торгові палати тощо, що дозволяє мати власний вплив та можливість лобювання інтересів в політичних колах [18].

ТНК відіграють свою роль і у системі міжнародної безпеки, адже через розгалужену систему філій вони формують стійкі взаємозв'язки між країнами та навіть їх взаємозалежність. Таким чином, в результаті актів агресії чи політичного/військового конфлікту стає достатньо не вигідно та збитково продовжувати такі дії, і ТНК через політичні канали впливу можуть намагатися вплинути на залагодження конфлікту.

Соціальна відповідальність перед суспільством полягає передусім в тому, щоб відповідати на його соціальні запити, враховувати побажання споживачів та власник співробітників. ТНК можуть запроваджувати власні програми пенсійної підтримки для співробітників, освітні програми та пільги щодо навчання та підвищення кваліфікації, медичне страхування та пільги, а також глобально впливати на соціальну політику держави. Соціальний вплив також проявляється через участь на ринку праці – наймаючи кваліфікованих та некваліфікованих працівників у великих обсягах вони можуть впливати на рівень зайнятості та безробіття в країні [21].

Соціальна відповідальність менеджменту ТНК перед суспільством реалізується у співробітництві з місцевим населенням в таких формах, як:

1. участь місцевого капіталу в розвитку дочірніх підприємств та в їх прибутках;
2. створення можливостей для працевлаштування населення;
3. передача новітньої технології;
4. вирішення екологічних проблем;
5. різноманітна благодійна діяльність та ін.

Однак, до цього часу ці питання були у веденні держави. Вважаємо, що держава повинна відігравати активну роль в процесі інтеграції країни в світове економічне суспільство, поєднуючи різноманітні напрямки, форми, методи і засоби регулювання, що забезпечують стратегічну взаємодію національного господарства з світогосподарською сферою [19].

Також ТНК впливають на світову економіку завдяки конкуренції. Так як ТНК являє собою велике об'єднання, то в ній обертаються великі кошти. Через це освоїти новий напрямок для такої великої компанії легше, ніж вийти на ринок нової. За рахунок вже існуючих напрямків діяльності, які приносять дохід, корпорація здатна зробити новий товар конкурентоспроможним. Вона може знижувати ціни і цим витіснити конкурентів у вигляді нових компаній. Пропонуємо проаналізувати позитивний та негативний вплив ТНК на світову економіку на таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Позитивні та негативні аспекти впливу ТНК на світову економіку

Позитивні аспекти впливу	Негативні аспекти впливу
За рахунок масштабів компанії здійснюється розробка і передача між країнами нових технологій, знань і досвіду	Можлива монополізація ринків за місцем розташування філій
Можливість вибору місця локації філій в різних країнах світу з урахуванням темпів економічного зростання, доступності економічних ресурсів, політичного настрою	ТНК може диктувати свої умови як на рівні конкурентів, так і цілих національних економік
Низька вартість сировини, за рахунок залучення її в великій кількості	Екологічне навантаження на довкілля через розміщення виробничого комплексу з відходами в менш розвинених країнах
Забезпечують збільшення рівня зайнятості через найм необхідних спеціалістів та некваліфікованої робочої сили	Прагнення ТНК до автоматизації веде до скорочення робочих місць на підприємстві

Джерело [20]

Отже, ТНК чинять різноманітний вплив як на країни походження

(«home country»), так і на країни перебування («host countries»). Незважаючи на можливі негативні аспекти їх діяльності, вони сприяють припливу прямих іноземних інвестицій, посиленню внутрішній торгівлі та випуску нових видів продукції, збільшенню рівня зайнятості на ринку праці та соціального захисту тощо. Саме тому найчастіше країни є зацікавленими в розміщенні ТНК на своїй території.

Отже, ТНК визначають динаміку та структуру світових ринків, рівні конкуренції та міжнародні потоки капіталу та трансферу технологій (знань). Багатонаціональні корпорації відіграють важливу роль в інтернаціоналізації, зміцненні промислових зв'язків між підприємствами різних країн.

У розвитку світогосподарських зв'язків ТНК відіграють провідну роль завдяки розробці і реалізації глобальних стратегій, які об'єднують національні і регіональні ринки. При цьому, в сучасних умовах відчувається тренд до децентралізації управління в бік регіональних структур, що дозволяє врахувати специфіку країни, де базується корпорація чи її представництва, більш ефективно приймати рішення та координувати виробничу та фінансову діяльність тощо [22].

Таким чином, ТНК чинять вагомий вплив на міжнародні економічні відносини, певним чином формуючи та розвиваючи їх. Їх роль можна розглядати в економічному, політичному, соціальному аспекті, але цим не можна обмежуватися, адже їх проникнення стає більш глобальним та комплексним в усі сфери життя.

2 АНАЛІЗ ВПЛИВУ ДІЯЛЬНОСТІ ТНК НА РОЗВИТОК МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

2.1 Основні тенденції розвитку ТНК на світовому ринку

В сучасних умовах господарювання у світі спостерігається глобальна транснаціоналізація діяльності, яку можна розглядати в географічному, галузевому та видовому аспектах. При цьому, ТНК виступають в ролі найбільшого світового інвестора та економічного інституту.

За різними оцінками, на сьогоднішній день налічується близько 80 тис. ТНК, які мають понад 850 тис. іноземних філій [58], при цьому вони змушені постійно нарощувати власну структуру через високу конкуренцію, пошук шляхів максимізації прибутків та мінімізації витрат. Державні ТНК також нарощують власний вплив в міжнародних економічних відносинах. За підрахунками ЮНКТАД серед 1500 державних ТНК нараховується понад 86 тисяч іноземних філіалів [59].

Розглянемо глобальну динаміку розвитку ТНК та їх філій у світі на рисунку 2.1 за 1990-2021 рр. З 1990 по 2007 роки спостерігається бум в їх розвитку зафіксовано зростання кількості ТНК майже на 60 тис., а їх філій на 750 тис. Після цього ситуація стабілізувалася та залишається приблизно на одному рівні – плюс / мінус 80 тис. одиниць.

Розглядаючи щорічний рейтинг 500 найбільших компаній світу за версією Fortune Global за критерієм величини виручки компанії можна відмітити наступні тенденції. У 2020 році обрані 500 найбільших світових компаній отримали 33,3 трлн. дол. США доходів і 2,1 трлн. дол. США прибутків [32]. Кількість працівників, що вони задіяли для своєї діяльності охоплює 67,7 млн. осіб [32].

Для більш нагального візуального представлення розглянемо десятку найбільших ТНК за отриманою виручкою на рисунку 2.2.

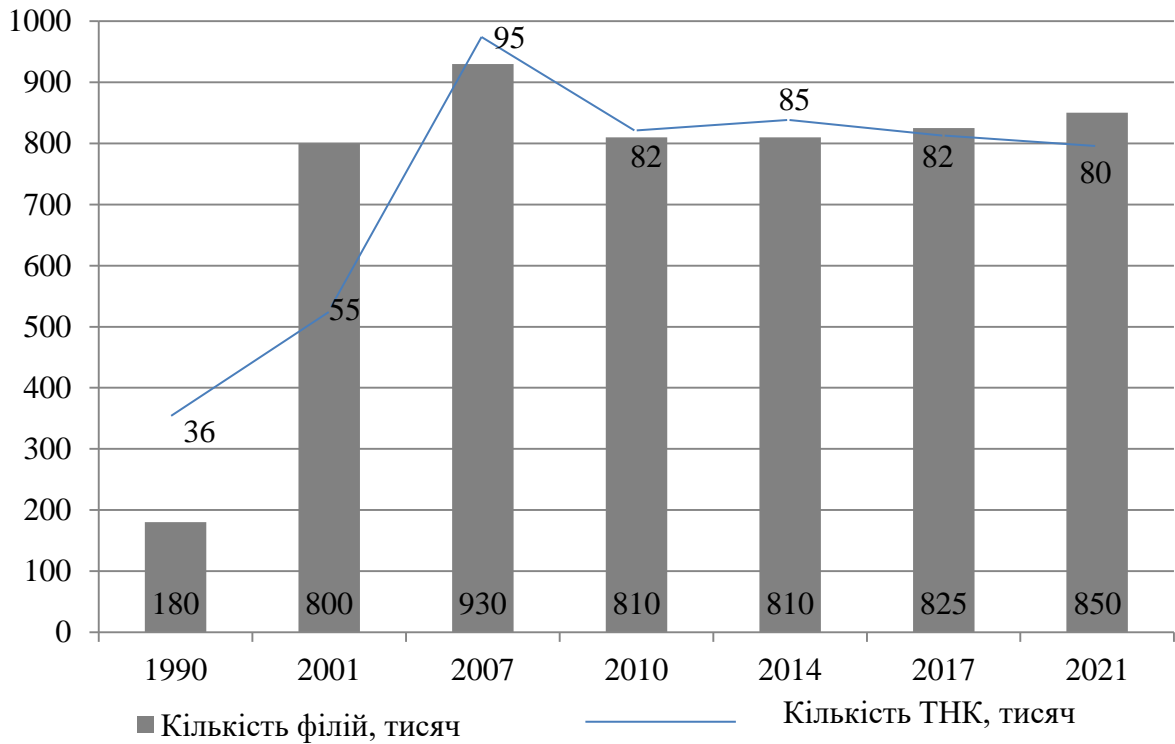

Рисунок 2.1 – Динаміка зміни кількості ТНК та їхніх філій у світі за 1990–2021рр., тис. од.

Джерело: складено автором на основі [31].

- Saudi Aramco
- Royal Dutch
- China National Petroleum
- State Grid
- Sinopec Group
- Walmart
- Amazon.com
- Volkawagen
- Toyota Motor

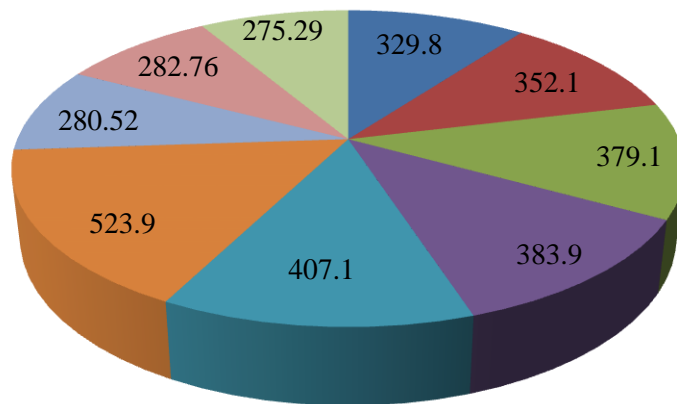

Рисунок 2.2 – Топ-10 найбільших ТНК за обсягом виручки, млн. дол. США станом на 2020 р.

Джерело: складено автором на основі [32]

Отже, десятку лідерів серед ТНК за обсягом виручки очолює роздрібна компанія Walmart (США), електромережева компанія State Grid (Китай) та енергетична та хімічна компанія Sinopec Group (Китай). Їх загальна виручка може бути співставлень з бюджетом окремих країн світу, що підтверджує їх роль та значення в глобальній економіці. Більш детальний розподіл основних показників даних компаній (дохід від реалізації, чистий прибуток та активи) зображено на рисунку 2.3.

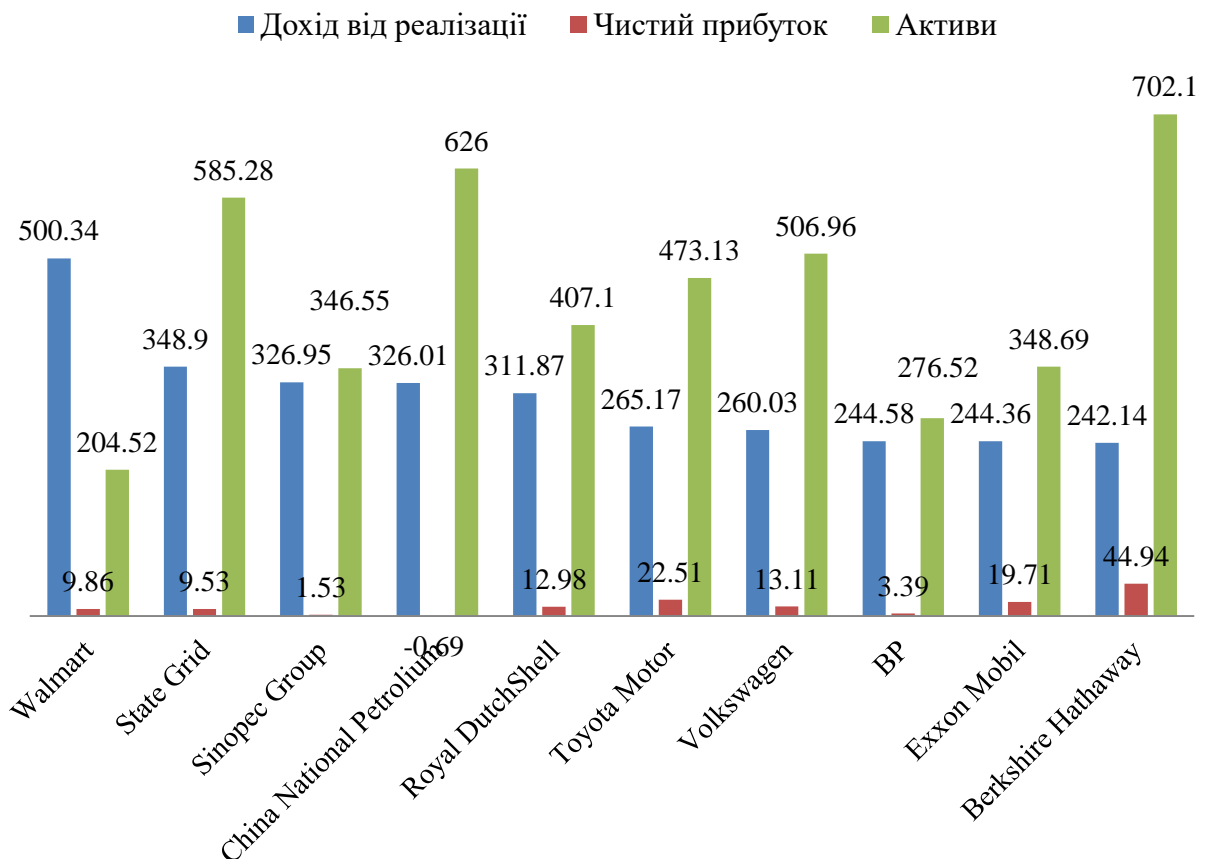

Рисунок 2.3 - Основні показники діяльності топ-10 найбільший ТНК, млн. дол. США станом на 2019 р.

Джерело: складено автором на основі [33].

Отже, найбільший дохід від реалізації товару має компанія Walmart – 500,34 млрд. дол. США та найнижчі активи – 204,52 млрд. дол. США, найменший дохід від реалізації має Berkshire Hathaway – 242,14 млрд. дол. США, але в компанії найвищі активи – 702,1 млрд. дол. США та найвищий

чистий прибуток – 44,94 млрд. дол. США.

Географічний розподіл найбільших ТНК у світі також заслуговує на окрему увагу. На рисунку 2.4 можна прослідкувати основні тенденції зміни штаб-квартир 100 найбільших ТНК світу у 2012 та 2019 рр.

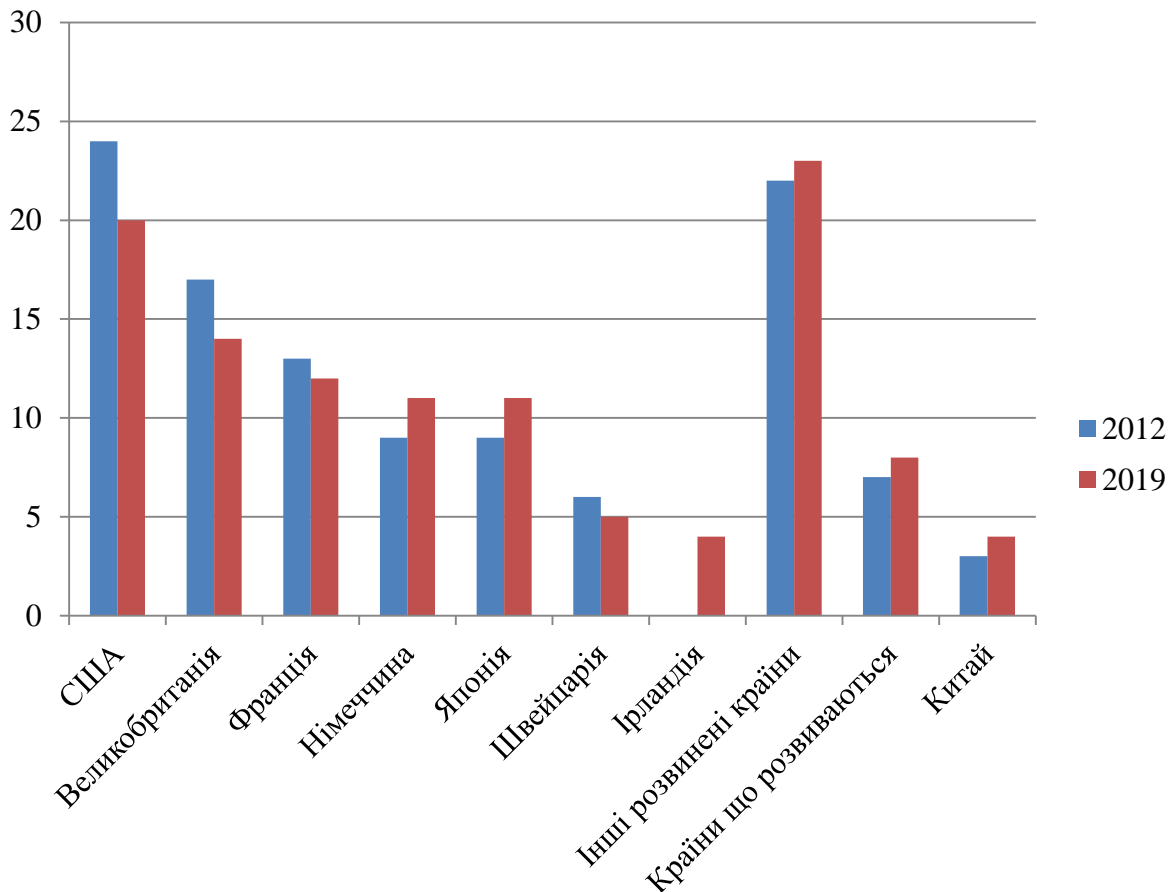

Рисунок 2.4 – Розподіл топ-100 найбільших ТНК за географією розміщення штаб-квартир у 2012 та 2019 рр., од.

Джерело: складено автором за даними джерела [33]

Так, найбільш помітною зміною є зростання кількості штаб-квартир в Ірландії, а також Німеччині, Японії та окремих країнах, що розвиваються. Натомість для типових лідерів як США та Великобританія спостерігається зменшення кількості штаб-квартир передових ТНК.

На рисунку 2.5 зображено розподіл передових 100 ТНК світу за галузями економіки у 2012 та 2019 роках.

Рисунок 2.5 – Розподіл топ-100 найбільших ТНК за галузями економіки, у 2012 та 2019 рр., од.

Джерело: складено автором за даними джерела [33]

Спостерігаємо зменшення кількості компаній, що займаються видобутком корисних копалин та нафти, гуртової та роздрібною торгівлі, продуктів харчування та комунальних послуг. Натомість зросла кількість технологічних та телекомунікаційних компаній, фармацевтичних та інших промислових галузей.

Зростання найбільших державних ТНК за аналізований період спостерігалось незначне до 16 одиниць, з яких 5 належать Китаю. На рисунку 2.6 можна побачити розподіл державних ТНК за секторами економіки.

Якщо не враховувати інші галузі, то найбільшу частку займає електроенергетика, газ та послуги санітарії та транспорт.

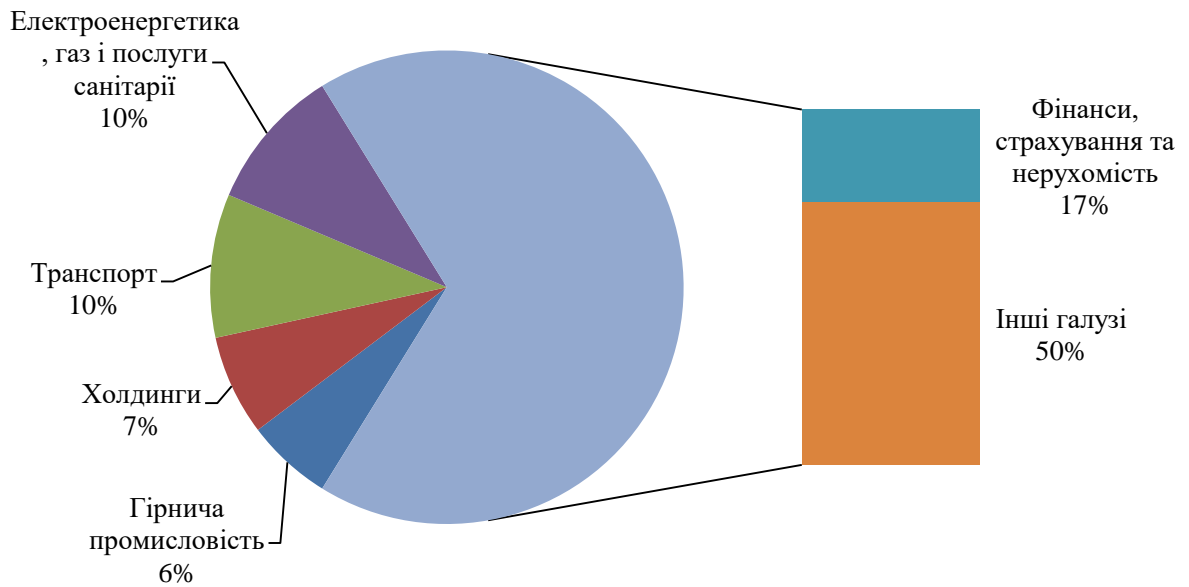

Рисунок 2.6 – Розподіл найбільших державних ТНК за секторами економіки станом на 2019 р

Джерело: складено автором на основі [36].

Грандіозні події протягом всієї історії формують глобальне бізнес-середовище і дозволяють йому розвиватися далі. Поява фінансових технологій стала результатом міжнародної економічної кризи 2008-2009 років, а пандемія COVID-19, яка сколихнула світову економіку в 2020 році стала початком нової ери в трансформації світового бізнес-середовища до карантинних заходів. За прогнозними оцінками втрати можуть становити понад 10% світового ВВП.

Дана пандемія має істотний вплив на подальший розвиток світового бізнес-середовища, так як не тільки компанії, але й країни починають адаптуватися під нові тренди ведення бізнесу, головними з яких є онлайн-торгівля та тотальна цифровізація світової економіки. Охарактеризуємо основні тренди, виявлені у зв'язку з цифровізацією діяльності підприємств:

- повністю діджиталізовано: приблизно 3-4% компаній;
- задіяно у власній діяльності діджитал-технології під потреби клієнтів: у понад 60% компаній, що взяли участь в опитуванні;

- початок впровадження діджитал-технологій у власну діяльність: до 20% компаній;
- залучення діджитал-технологій для обслуговування клієнтів: близько 15% [50].

Як бачимо, більшість компаній почали задіювати та розвивати цифрові або діджитал технології у власній діяльності, що є перспективним напрямом, без якого складно уявити майбутнє. Іншим невід’ємним елементом подальшого розвитку ТНК є інновації. Оскільки зараз інновації займають центральне місце в корпоративній стратегії та національних стратегіях економічного зростання, є надія, що інновації не зазнають високого спаду, як це було передбачено. Принципово пандемія не змінила того факту, що потенціал нових технологій та інновацій продовжує існувати. Очевидно, що провідні компанії та споживачі НДДКР не рекомендують відмовлятися від інтелектуальної власності та інновацій, прагнучи забезпечити конкурентоспроможність у майбутньому.

2.2. Вплив інвестиційної діяльності ТНК на економіку країн світу

Випереджаючий розвиток ТНК в сучасному світі дозволяє розглядати їх як ключових гравців ринку, що забезпечують глобальний та локальний прогрес на рівні міжнародних економічних відносин. Це зумовило активізацію їх інвестиційної діяльності, що має широкі можливості завдяки акумуляції великих обсягів фінансових ресурсів, диверсифікації ризиків та інноваційного потенціалу.

Розглянемо основні тренди щодо глобальних потоків ПІІ у світі на рисунку 2.7. У 2021 році за оцінками ОЕСР спостерігалися зростання глобальних потоків ПІІ на 88% досягнувши 1 815 млрд дол. США, порівняно з 2020 роком. Незважаючи на такі втішні прогнози перспективи на 2022 рік

залишаються невизначеними через військове вторгнення Росії на територію України [60]. У регіоні ОЕСР приплив ПІІ збільшився на 75% до 809 млрд дол. США, що на 5% більше, ніж до пандемії. Приплив ПІІ в країни ЄС-27 в цілому зменшився на 30%, що викликано зниженням відповідних показників в Ірландії, Німеччині та Люксембурзі, у порівнянні з піковими рівнями, зафіксованими в 2020 році. У Нідерландах також третій рік поспіль зафіксовано деінвестиції. Приплив ПІІ до країн G20 зріс на 67%.

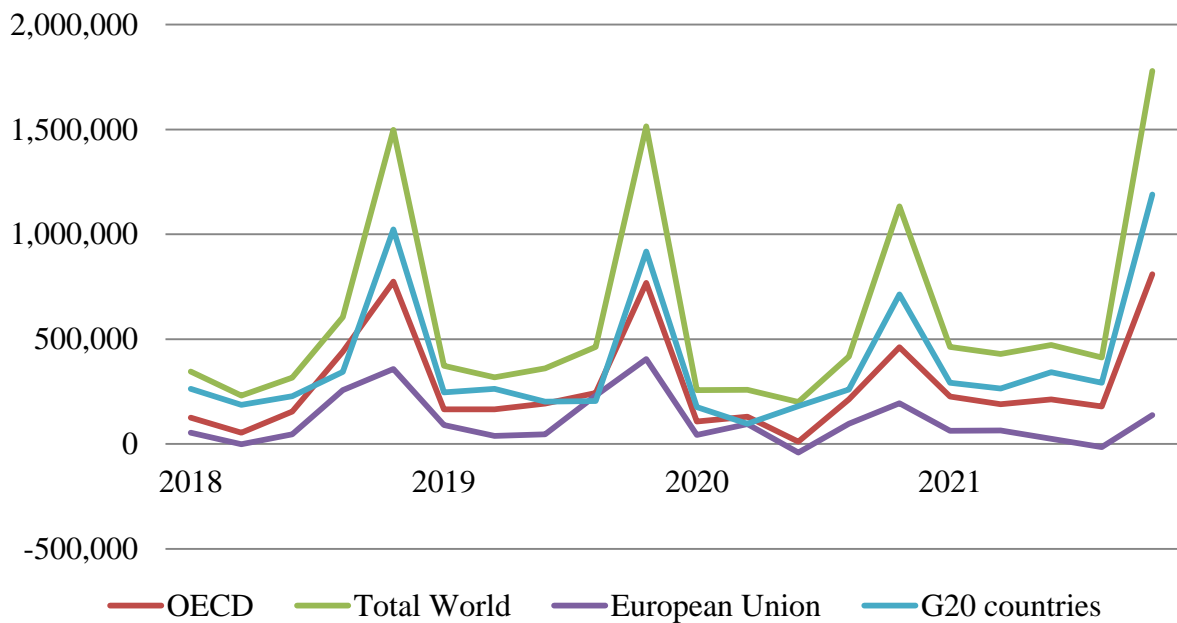

Рисунок 2.7 – Динаміка притоку ПІІ у світі за 2018-2021 рр, млрд. дол. США
Джерело: складено автором на основі [60].

У 2021 році Сполучені Штати були головним місцем для притоку ПІІ у всьому світі, вітаючи потоки ПІІ на суму 382 млрд дол. США. Наступними за величиною одержувачами залишаються Китай, Канада та Бразилія.

Відтік ПІІ із регіону ОЕСР майже потроївся у 2021 році, збільшившись на 74% від рівня до пандемії, до 1 303 млрд дол. США, що є найвищим рівнем з 2015 року. Значна частина цього збільшення пояснюється великим відтоком коштів зі Сполучених Штатів, що є результатом рекордно високих реінвестованих прибутків у їхні закордонні філії. Серед інших країн, які внесли значний внесок у значне зростання відтоку з території ОЕСР, були

Німеччина та Канада; а також Ірландія, Нідерланди та Сполучене Королівство, усі з яких зафіксували значний негативний відтік у 2020 році.

Наступним пропонуємо дослідити структуру світових іноземних потоків та визначити частку кожної з основних країн (див. табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Структура світових інвестиційних притоків та відтоків за часткою країн, %

Країни	Частка світових іноземних притоків	Частка світових іноземних відтоків
Австралія	2%	1%
Австрія	-1%	0%
Бельгія	1%	1%
Канада	2%	4%
Чилі	1%	1%
Чехія	0%	4%
Німеччина	3%	9%
Японія	1%	10%
Люксембург	5%	13%
Нідерланди	-8%	1%
Швейцарія	-3%	3%
Великобританія	1%	10%
США	13%	9%
Китай	16%	1%
Індія	5%	14%
Інші країни	20%	1%

Джерело: складено автором на основі [39].

Станом на 2020 рік найбільший притік ПІІ був в Китай – 16%, наступними йдуть США – 13% та трійку лідерів закриває Індія – 5%. Основною причиною інвестування в ці країни є розміщення в них іноземних компаній та корпорацій, які і притягують іноземні інвестиції. З табл. 2.4 видно, що основними країнами інвесторами станом на 2020 рік були Нідерланди – 13 %, США – частка у світових інвестиція яких склала 10% та Люксембург – 10%. Не дивно, що 23% усіх інвестицій йдуть саме з Нідерландів та Люксембургу, ці дві країни являються відомими офшорними зонами і країнами розміщення світових корпорацій та ІТ-компаній.

У міру підвищення рівня розвитку економіки країни здатність населення купувати товари та послуги зростає, що мотивує іноземних інвесторів вкладати кошти. Крім того, відкритість торгівлі є життєво важливим фактором в просуванні внутрішніх ПП, тому що іноземні інвестори вважають за краще вільну, а не обмежену торгівлю. Оскільки остання збільшує вартість ведення бізнесу, що перешкоджає іноземним інвестиціям. Теоретично існує позитивний зв'язок між відкритістю торгівлі та ПП. Хороша інфраструктура може залучити більше прямих іноземних інвестицій, тому що це знижує експлуатаційні витрати. Також сюди можна включити частку доданої вартості сільського господарства в ВВП, оскільки ПП є важливим джерелом інвестицій в сільське господарство і можуть підвищити продуктивність сільського господарства шляхом впровадження нових технологій [40]. Основними показниками, які мають вплив на приплив ПП в країні є контроль за корупцією, політична стабільність, верховенство закону, якість регулювання, право голосу і підзвітність, а також ефективність діяльності уряду.

3 ХАРКТЕРИСТИКА ВПЛИВУ ДІЯЛЬНОСТІ ТНК НА РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

3.1. Особливості функціонування та розвитку ТНК в Україні

Завдяки різноманітним природним та сировинним запасам, відносно дешевій робочій силі та високому рівню освіти та технічної кваліфікації працівників, українська економіка умовно вважалася привабливою для інвестицій. Транснаціональні корпорації у свою чергу мали також свої переваги на вітчизняному рівні завдяки можливостям модернізувати капіталоемні виробництва та зайняти провідні позиції на ринку через відсутність великої кількості сильних вітчизняних конкурентів.

Станом на 2020 р. в Україні зафіксовано приблизно 7 тис. філій іноземних ТНК [48]. У Додатку Г наведено найбільші міжнародні ТНК, які функціонують в Україні. На українському ринку їх позиції в основному залишаються непохитними, адже вітчизняні виробники не становлять їм серйозну конкуренцію та ділять покупців лише між собою. Окрім того, масштаби діяльності ТНК дозволяють їм нести часткові локальні збитки, адже завжди є можливість їх компенсувати за рахунок іноземних філій. Виключення становлять виробники найбільш популярного для ТНК виду діяльності – пивної та безалкогольної продукції (типовими представниками є Sun Interbrew, Coca-Cola), а також харчової та агропромислової продукції (наприклад, McDonald's, Cargill, Kraft Jacobs Suchard), що вимушені конкурувати з вітчизняними суб'єктами економіки.

Відмітимо, що найбільш популярними галузями економіки в Україні, в яких діють ТНК є: агропромисловий комплекс, харчова галузь, торгівля, будівництво та переробна промисловість. Як бачимо, ТНК працюють у сферах, де можна отримати швидкі прибутки та які мають відносно низький ризик. Натомість промисловість та високотехнологічні галузі поки що не цікавлять іноземних інвесторів [42].

Однією із основних проблем в залученні ТНК на вітчизняний ринок залишалося податкове навантаження, що в Україні було достатньо високим а не вигідним для іноземних інвесторів. Окрім того, нестабільна політична (мається на увазі довоєнний період) та економічна ситуація створювала додаткові ризики для залучення інвестицій і розвитку бізнесу в країні.

Пандемія COVID-19, яка почалась у 2020 р., та її наслідки спричинили суттєві збитки як для світової економіки, так і для економіки України. У 2020 році зростання реального ВВП складало -4% , у 2021 – 3,4% , інфляція склала +5% [56]. Багато компаній мали великі втрати, через те що, не могли надавати товари та послуги у тому обсязі, який був раніше.

Найбільш характерними наслідками пандемії для ТНК в Україні є зупинка виробництва, перебої в ланцюгах поставок, скорочення капітальних інвестицій, що сприяло продовженню шоку для глобальних ланцюгів вартості, а також місцевих постачальників та малого бізнесу. Частково відбулося закриття бізнесу, призупинення будівництва та відповідно глобальних інвестиційних проєктів. Обсяги операцій злиття та поглинання у 2020 році зменшилися в середньому на 50-70 % [49]. Пандемія COVID-19 загострила економічні, соціальні, екологічні та структурні проблеми у країні, але попри руйнівні наслідки для усіх без винятку країн, COVID-19 дав світу унікальну можливість: сформувати більш інклюзивне та економічно вигідне середовище із застосуванням цифрових технологій. Згідно з даними аналітичного порталу Statista, протягом 2014–2019 рр. обсяг світової електронної роздрібною торгівлі зріс у понад 2,6 рази, а протягом 2020 р. понад 2 млрд. людей придбали товари чи послуги через мережу Інтернет, на суму приблизно \$4,2 трлн (зростання порівняно з 2019 р. на 25,7%) [56].

Щодо українських транснаціональних компаній, то тут поширеними є державні підприємства, а також сировинні та рентні компанії олігархів, а енергетика та металургія нашими ключовими галузями. Загальна виручка провідних українських компаній у 2020 р. становила 3420,84 млрд. грн, що в доларах в середньому становить 126 млрд. дол. США. Більшу частку

загальної виручки складає частка двадцяти провідних компаній (37,6%) [56]. У таблиці 3.1 наведено рейтинг топ-20 вітчизняних компаній за виручкою станом на 2020 рік.

Таблиця 3.1 – Виручка 20 провідних українських компаній за 2020 рік, млрд. грн.

№ з/п	Компанія	Вид діяльності	Виручка, млрд грн
1	ТОВ «АТБ-Маркет»	Роздрібна торгівля та ритейл	123,86
2	АТ НАК «Нафтогаз України»	Енергетика	121,06
3	ПрАТ «ММК ім. Ілліча»	Гірничо-металургійна промисловість	77,15
4	АТ «Українська Залізниця»	Транспорт	74,46
5	ТОВ «Кернел-Трейд»	АПК	67,4
6	ДП «Гарантований покупець»	Енергетика	66,98
7	ТОВ «Сільпо-Фуд»	Роздрібна торгівля та ритейл	64,4
8	ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»	Гірничо-металургійна промисловість	63,5
9	ТОВ «Д.Трейдінг»	Енергетика	63,33
10	ТОВ «Оператор ГТС України»	Енергетика	62,28
11	ПрАТНЕК «Укренерго»	Енергетика	58,25
12	ДП «Оператор ринку»	Енергетика	58,18
13	АТ «Укргазвидобування»	Енергетика	56,89
14	ТОВ «ТЕДІС Україна»	Дистрибуція: продаж тютюнових виробів	54,85
15	ПрАТ МК «Азовсталь»	Гірничо-металургійна промисловість	50,56
16	ТОВ «Епіцентр К»	Роздрібна торгівля та ритейл будівельних матеріалів	50,38
17	ДП НАЕК «Енергоатом»	Енергетика	45,65
18	ПАТ ЗМК «Запоріжсталь»	Гірничо-металургійна промисловість	45,63
19	ТОВ «БАДМ»	Дистрибуція: реалізація фармацевтичних препаратів	41,82
20	ТОВ «Перша українська інжинірингова група»	Транспорт	41,25

Джерело: [51]

Отже, ми можемо побачити, що такі компанії як ТОВ «АТБ-Маркет», АТ НАК «Нафтогаз України», ПрАТ «ММК ім. Ілліча», АТ «Українська Залізниця» та ТОВ «Кернел-Трейд» у 2020 році склали основу загальної

виручки топ-20 вітчизняних компаній.

Для відновлення після кризи у лютому 2021 року набув чинності Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів зі значними інвестиціями» [43] або як його називають неофіційно «Про інвестиційні няні», який спрямований на посилення державної підтримки великих інвестиційних проєктів в Україні. Закон пропонує підтримку, включаючи надання інфраструктурних та податкових пільг, фізичним або юридичним особам, які інвестують понад 20 мільйонів євро в Україну, та надає їм менеджерів, які допомагають у підготовці та реалізації інвестиційних проєктів («інвестиційні няні»). Станом на 19 травня 2021 р. Державне управління із залучення та підтримки інвестицій (Україна Інвест), агентство, що відповідає за ініціативу, отримало 15 заявок на загальну суму близько 1 млрд доларів США. [44].

Проте всі ці позитивні моменти були нівелізовані у 2022 році, адже 24 лютого Росія почала повномасштабне вторгнення в Україну. Воєнні дії на значній частині України та повітряні атаки спричинили до численних руйнувань інфраструктури та промислових об'єктів, транспортних сполучень та об'єктів приватного сектора. Все це частково паралізувало економіку України та спричинило призупинення діяльності багатьох ТНК. За даними GlobalData, російсько-українська криза ставить під загрозу прибутки більше ніж 130 транснаціональних компаній, які знаходяться в обох країнах (їх розподіл за країною походження наведено на рисунку 3.1). За прогнозами, загальний прибуток від ризиків може становити до 306,5 млрд доларів [41].

Незважаючи на такі перспективи, під тиском інвесторів та власних покупців більшість ТНК приєдналися до світових санкцій проти країни-агресора та почали призупиняти діяльність чи взагалі вихід з російського ринку. На сьогоднішній день понад 1000 компаній відреагували на санкції проти Росії. У таблиці 3.2 наведено топ-20 міжнародних ТНК, які вийшли з російського ринку

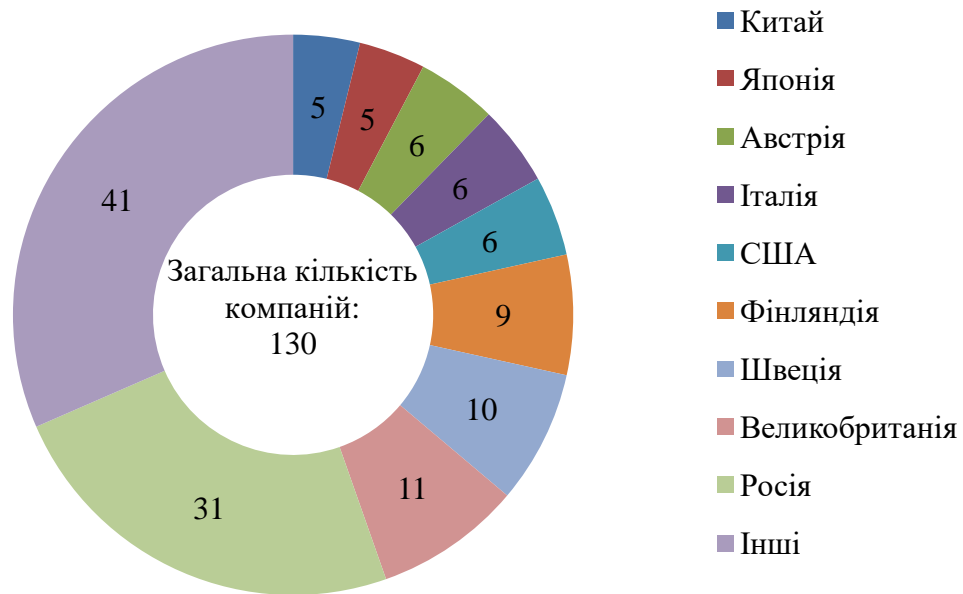

Рисунок 3.1 – Штаб-квартири основних ТНК країн які мають прибуток в Україні та Росії [41]

Таблиця 3.2 – Топ-20 ТНК різних сфер діяльності, які відреагували на санкції проти Росії

№	Країна	Зміни на російському ринку
	А	1
1	Apple	Повний вихід з російського ринку
2	Amazon	Повне блокування всього ритейлу
3	BBC	Відкликання ліцензій на мовлення
4	BMW	Закриває заводи, блокує постачання
5	Coca Cola	Вихід із ринку
6	Disney	Скасування всіх фільмів
7	Facebook	Бан акаунтів російських ЗМІ
8	Mastercard	Призупинення виробництва карток, відключення кількох банків
9	Netflix	Блок для російських підписок, зупинка виробництва російських серіалів
10	Nike	Закривають усі магазини
11	WarnerMedia	Телевізійна компанія скасував показ фільмів та зупинив роботу в РФ.
12	Paramount	Блок кінопрокату та жертвує 1 млн доларів на гуманітарну допомогу
13	Formula 1	Скасування турніру в Сочі
14	British Petroleum	Нафтогазова та нафтохімічна транснаціональна монополія Великобританії вийшла з Роснефти, де мала 20% акцій. Крім того компанія виділила Україні \$20 млн гуманітарної допомоги.
15	Equinor	Найбільша нафтова компанія Північної Європи почала процес виходу зі своїх проєктів у Росії, компанія також припинить торгівлю російською нафтою.

Продовження таблиці 3.2

№	A	1
16	Bayer	Припиняє інвестиції і весь неосновний бізнес у РФ і Білорусі.
17	UniCredit	Фінансова компанія припиняє інвестиції в РФ та заявляє про можливість скорочення діяльності там.
18	Mizuho	Японський банк призупиняє доларові транзакції з російським «Сбербанком».
19	IELTS	Припинено реєстрацію на всі іспити англійської мови
20	Swarovski	Австрійська компанія, що спеціалізується на виробництві розсіпних синтетичних кристалів, припиняє свої продажі на території Росії.

Джерело: [52]

Таким чином, у довоєнний період Україна була осередком діяльності багатьох ТНК в основному в агропромисловому секторі, харчовій та переробній промисловості, будівництві тощо. Незважаючи на це, розвиток промисловості та високотехнологічних секторів економіки поки був поза увагою іноземних інвесторів, що негативно відображається на рівні розвитку економіки. Натомість, в Україні діють численні вітчизняні ТНК, які активно розвиваються та мають перспективи виходу на зарубіжні ринки. Створення сприятливих умов, у тому числі на законодавчому та податковому рівнях, для залучення світових ТНК матиме позитивні перспективи для післявоєнного розвитку економіки країни та її відбудови.

3.2 Перспективи залучення ТНК задля відновлення економіки України

В попередніх розділах доведено роль та місце транснаціональних корпорацій в міжнародних економічних відносинах та формуванні економік найрозвиненіших країн світу. Звичайно, треба розуміти не лише позитивні моменти їх активного залучення, а й можливі негативні наслідки, проте їх інвестиційний та інноваційний потенціал може розглядатися як один із

шляхів післявоєнного та пост-ковідного відновлення країни з врахуванням основних напрямів розвитку держави.

Нестабільна ситуація в країні спричинена російською агресією та воєнним вторгненням значно ускладнює розгляд потенційних шляхів залучення ТНК, адже навіть спрогнозувати економічну ситуацію в країні в середньостроковій перспективі є складним завданням. Проте Верховною радою України були окреслені дев'ять потенційних принципів відновлення країни після війни, які ми вважаємо за потрібне проаналізувати в даній роботі (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Дев'ять принципів відновлення України після війни [47]

№	Принцип	Характеристика
	А	І
1.	Повний доступ до ринків ЄС та «Великої сімки»	Доступ до ринків означає можливість вітчизняним виробникам стати важливими елементами світових торгових ланцюгів, сприятиме експортній діяльності та відповідно є потенціальним джерелом наповнення країни фінансовими ресурсами. В цьому контексті ряд країн запропонували скасування імпорتنих мит на українські товари, що також є важливим кроком допомоги українській економіці
2.	Набуття статусу кандидата, а потім повноправного члена Євросоюзу	Євроінтеграційний вектор України вже давно обраний як основний напрям розвитку, саме отримання статусу кандидата дасть змогу Україні мати доступ до додаткових фінансових фондів Європейського Союзу, що є надзвичайно важливим для швидкого відновлення країни
3.	Побудова економіки за принципами дерегуляції та лібералізації	Це дозволить спростити ведення бізнесу в Україні, мотивуватиме до виходу з тіньового сектора та залучення іноземних інвесторів
4.	Налагодження логістичних маршрутів в західному напрямку	Це значно спростить не лише транспортні пасажирські сполучення, а й рух товарів та послуг, що є важливими елементами зовнішньої торгівлі
5.	Перехід від експорту сировини до переробки в тих галузях, які дають найбільшу експортну виручку	Переробна галузь дозволить перейти від аграрно-сировинного типу економіки до більш сучасного а ефективного з точки зору прибутку та відбудови країни
6.	Розвиток вітчизняного ВПК	На сьогоднішній день є невід'ємним елементом становлення нової України, передбачає власне виробництво, закупівлю військової зброї та трансфер військових технологій

Продовження таблиці 3.3

	А	І
7.	Самодостатність в енергетиці	Енергетична незалежність є іншим важливим кроком побудови нової держави, що можливо завдяки збільшенню видобування власного газу та розвитку атомної енергетики
8.	Кліматична модернізація	Врахування принципів та основних підходів «зеленої економіки» в усіх секторах національної економіки
9.	Локалізація не менше 60%	Відновлення України має бути не менше ніж на 60% здійснитися завдяки українському бізнесу

Відмітимо, що окремі питання, відображені в таблиці вже тривалий час були пріоритетними для країни, особливо що стосується євроінтеграційного напрямку розвитку, стимулювання переробної промисловості та зростання рівня локалізації [47].

Відкриття нових ринків та логістичних маршрутів, часткова переорієнтація економіки може бути цікавою і для ТНК як потенційних інвесторів задля післявоєнної відбудови. Їх залучення матиме позитивні ефекти у вигляді припливу ПІІ, покращення ситуації з безробіттям в країні, стимулювання розвитку та впровадження нових технологій, можливості створення таких перспективних об'єктів як освітньо-наукових та технологічних парків тощо [45].

Використовуючи міжнародну допомогу, щоб створити сприятливі умови (включно з перспективою приєднання до ЄС), Україна також може стати привабливим напрямком для ПІІ. Цей процес можна прискорити за допомогою політики, яка заохочує приплив ПІІ. Оскільки спершу інвестори не будуть впевнені у безпеці своїх інвестицій в Україні, їм можуть знадобитися сильніші стимули. Наприклад, уряди та міжнародні інституції (ЄІБ, ЄБРР, СБ тощо), які братимуть участь у реконструкції України, можуть надавати субсидію (зниження податків, субсидовані кредити, доступ до експортно-імпортних кредитів) фірмам, які інвестують в Україну. Щоб ще більше знизити ризик для приватних інвестицій, можна запровадити субсидовану програму страхування, щоб знизити побоювання щодо безпеки.

Такі політики будуть мати мультиплікативний ефект в тому плані, що долар публічних видатків згенерує більше долара інвестицій. Україна може спростити приплив інвестицій надаючи доступ до майданчиків (приміщень) та інфраструктури (земля, легший доступ до електрики, комунальних послуг, ліній комунікації тощо).

Отже, Україну після перемоги чекають великі зміни, не тільки в економічній, а й в усіх інших сферах діяльності. Відновлення країни є пріоритетом не лише для українців, а для всього світу. Проте цей процес буде залежати від багатьох факторів, що вже сформувалися в довоєнний час, але й від тих, що можна сформуванати як стратегічний напрям на майбутнє. Уряд поступово починає розглядати основні вектори післявоєнного відновлення України, що мають амбіційні плани в частковій зміні орієнтації вітчизняної економіки, європейські перспективи та значне вливання фінансових ресурсів. Їх реалізація забезпечить формування привабливого інвестиційного клімату для передових ТНК світу, повернення або заходження яких в Україну має багато позитивних моментів.

ВИСНОВКИ

Транснаціональні корпорації є важливими суб'єктами сучасних міжнародних економічних відносинах. Вони розвивалися впродовж тривалого історичного періоду та на сьогоднішній день розглядаються як ТНК п'ятого покоління, для яких притаманне опора на сучасну науку, технології і інноваційний бізнес. Транснаціональні корпорації можна розглядати як економічне інтегроване утворення або структуру, що має централізоване управління, єдину політику та стратегію розвитку для всіх своїх підпорядкованих суб'єктів (філій, представництв тощо). Вона об'єднує суб'єктів господарювання будь-яких організаційно-правових форм, таким чином абсорбуючи максимально вигідні ресурси для максимізації власного прибутку. Структуру ТНК розрізняють за типом інтеграції (горизонтально, вертикально інтегровані та диверсифіковані), за типом ієрархії (ієрархічний та етархічний тип) та за ступенем залежності ТНК від її організаційного центру (жорсткі та м'які).

Основними функціями транснаціональних корпорації можна зазначити сприяння науково-технічному процесу, забезпечення розвитку виробництва, стимулювання тенденцій глобалізації світової економіки та конкурентної боротьби на світовому ринку. Роль ТНК може бути не лише економічною, а й політичною, соціальною та навіть у формі часткової міжнародної безпеки.

Чисельність ТНК та їх представництв у світі стрімко зростає, а обсяги їх діяльності охоплюють суми у розмірі бюджетів окремих країн. При цьому, спостерігається зміщення географії розміщення та видів діяльності, в яких сконцентровані найбільші ТНК в останні роки. Епідемія COVID-19, яка почалася у 2019 році має істотний вплив на подальший розвиток світового бізнес-середовища, так як не тільки компанії, але й країни починають адаптуватися під нові тренди ведення бізнесу, головними з яких є онлайн-торгівля та тотальна цифровізація світової економіки.

На основі аналізу інвестиційної діяльності було встановлено, що в деяких країнах, таких як Індія, Великобританія, Люксембург, Японія, Чехія інвестиційні відтоки в рази більші ніж притоки. Основними країнами інвесторами станом на 2020 рік були Нідерланди (частка у світових інвестиція яких склала 13 %), США (10% відповідно) та Люксембург (10% відповідно). Не дивно, що 23% усіх інвестицій йдуть саме з Нідерландів та Люксембургу, ці дві країни являються відомими офшорними зонами і країнами розміщення світових корпорацій та IT-компаній

Діяльність більшої частини ТНК в Україні зосереджена в агропромисловому комплексі та харчовій галузі, торгівлі, переробній промисловості та будівництві. З цього можна зробити висновки, що ТНК не прагнуть вкладати кошти у високотехнологічні галузі України. Найбільш характерними наслідками пандемії для ТНК в Україні є скорочення капітальних інвестицій, часткова зупинка окремих виробництв, перебої поставок та сповільнення реалізації інвестиційних проєктів глобального масштабу. Військова агресія Росії лише загострила кризові тенденції в економіці України, сприяла не лише глобальним руйнуванням, а й збиткам, що відобразилися і на діяльності багатьох пов'язаних ТНК.

У нинішніх умовах у Верховній Раді України запропонували дев'ять потенційних принципів відновлення країни після війни, що передбачають не лише вступ до Євросоюзу та доступ до його ринків, а й перебудову економіки за принципами дерегуляції та лібералізації, самодостатність в енергетиці та кліматична модернізація тощо. Все це можливо досягти за допомогою залучення ТНК, що стимулюватиме внутрішній приплив ПІІ, а отже і створення робочих міст, отримання нових знань та технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алішов Г. Роль транснаціональних компаній у розвитку національної економіки України. *Ефективна економіка*. 2016. №4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/> (дата звернення: 25.04.2022).
2. Лимонова Е.М., Архіпова К.С. Транснаціональні корпорації: основні етапи розвитку та регулювання їхньої діяльності в умовах глобалізації. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2014. № 1 (16). С. 93-101.
3. Транснаціональні корпорації в світовій економіці URL: https://stud.com.ua/24946/ekonomika/transnatsionalni_korporatsiyi_svitoviy_ekonomitsi (дата звернення: 25.04.2022).
4. Пашин С. Т. Функционирование транснациональных компаний: организационно-экономическое обеспечение. Москва: ЗАО «Издательство «Экономика», 2002. 147 с.
5. Типи ТНК URL: <https://pidru4niki.com/1350082653401/> (дата звернення: 27.04.2022).
6. Немировська О.В. Механізм регулювання взаємодії національної економіки з транснаціональними корпораціями. *Економіка та держава*. 2015. № 12. С. 121-125.
7. Суть та мета створення холдингової компанії, різновиди холдингів. URL: https://pidru4niki.com/74552/ekonomika/sut_meta_stvorenniya (дата звернення: 30.04.2022).
8. Конгломерат. URL: <http://ukr.vipreshebnik.ru/entsiklopediya/56-k/3595-konglomerat.html> (дата звернення: 01.05.2022).
9. Трест. Словник іншомовних слів. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%F2%F0%E5%F1%F2> (дата звернення: 01.05.2022).
10. Концерни та їх різновиди. URL: https://stud.com.ua/99007/ekonomika/kontserni_riznovidi (дата звернення: 01.05.2022).

11. Що таке консорціум. URL: <https://xn--90aamhd6acpq0s.xn--j1amh/teoriya/shcho-take-konsortsium> (дата звернення: 01.05.2022).
12. Картель – що це таке простими словами. URL: <https://termin.in.ua/kartel/> (дата звернення: 01.05.2022).
13. Синдикат. Словник іншомовних слів. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%D1%E8%ED%E4%E8%EA%E0%F2> (дата звернення: 01.05.2022).
14. Міжнародні стратегічні альянси. URL: <http://ftplec.nlu.edu.ua/> (дата звернення: 01.05.2022).
15. Монополія і конкуренція: поняття, функції і види. URL: https://ru.osvita.ua/vnz/reports/econom_theory/21562/ (дата звернення: 01.05.2022).
16. Маркетинг – що це таке, як працює та навіщо потрібен. URL: <https://termin.in.ua/marketynh/> (дата звернення: 01.05.2022).
17. Семенчук К. І. Правове регулювання діяльності транснаціональних корпорацій на універсальному рівні. 2019. 18 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/> (дата звернення: 05.05.2022).
18. Транснаціональні корпорації як суб'єкти міжнародного права. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-3175/> (дата звернення: 05.05.2022).
19. Виговський Г.М. ТНК як суб'єкти глобального контролю. *Міжнародний збірник наукових праць*. Випуск 3(6), с. 60
20. Миронов А.А. Концепція розвитку транснаціональних корпорацій. Москва: «Наука», 2013. 103 с.
21. Reinert K.A. An Introduction to International Economics. New York: Cambridge University Press. 2012. pp. 80.
22. Щербанін Ю.А. Світова економіка. Москва: «ЮНИТИ-ДАНА», 2014. 216 с.
23. Мекшун П.В. Позитивні риси та загрози транснаціоналізації економіки України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 10. 84–88 с.
24. Скавронська І.В. Місце і роль ТНК у розвитку національних

економік. *Молодий вчений*. 2016. № 4(31). 197-200 с.

25. Терехов Є.М. Вплив транснаціональних корпорацій на розвиток національних економічних систем. *Вісник Сумського державного університету*. 2010. № 1. 103–113 с.

26. The World's Most Innovative Companies // Forbes. 2015. URL: <http://www.forbes.com/innovative-companies/list/#tab:rank>. (дата звернення: 07.05.2022).

27. Плахтій В.М. Сучасні тенденції розвитку ТНК в глобальному бізнес-середовищі. URL: <https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/51423/1/> (дата звернення: 07.05.2022).

28. Загарій В. К. Транснаціональні компанії і стратегічні альянси та їх вплив на світову економіку. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/15_1_2017ua/26.pdf (дата звернення: 09.05.2022).

29. Охріменко О. О. Транснаціональні корпорації у системі світових економічних відносин. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua> (дата звернення: 10.05.2022).

30. Трифонова И.В. Роль транснаціональних корпорацій в глобалізації світової економіки. *Молодий вчений*. 2013. № 9. 243-245 с.

31. World Investment Report. URL: <https://unctad.org/> (дата звернення: 12.05.2022).

32. Global 500 FORTUNE. URL: <https://fortune.com/global500/2020/search/> (дата звернення: 12.05.2022).

33. World Investment Report 2020 Investment and the Digital Economy (2020) URL: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2020_en.pdf (дата звернення: 15.05.2022).

34. Economic report of the president. URL: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/ERP-2018/pdf/ERP-2018-other.pdf> (дата звернення: 15.05.2022).

35. Bhattacharya A. The New Globalization: Going Beyond the Rhetoric. 2017. URL: <https://www.bcg.com/publications/2017/new-globalization-shaping->

your-own-growth-new-global-era (дата звернення: 16.05.2022).

36. Доклад о мировых инвестициях. // Инвестиции и цифровая экономика. Основные тенденции и общий обзор. 2019 URL: [:https://unctad.org/system/files/officialdocument/wir2019_overview_ru.pdf](https://unctad.org/system/files/officialdocument/wir2019_overview_ru.pdf) (дата звернення: 16.05.2022).

37. Coronavirus: A visual guide to the economic // BBC. 2020. URL: <https://www.bbc.com/news/business-51706225> (дата звернення: 17.05.2022).

38. Fdi in figures October. URL: <http://www.oecd.org/investment/investment-policy/FDI-in-Figures-October-2020.pdf> (дата звернення: 17.05.2022).

39. Foreign Direct Investment Statistics: Data, Analysis and Forecasts URL: <https://www.oecd.org/daf/inv/investment-policy/statistics.htm> (дата звернення: 17.05.2022).

40. Foreign direct investment and trade openness: the case of developing economies. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs11205-011-9806-9> (дата звернення: 18.05.2022).

41. Prolonged Russia-Ukraine conflict could disrupt several multinational companies' growth prospects, says globaldata. URL: <https://www.globaldata.com/prolonged-russia-ukraine-conflict-disrupt-several-multinational-companies-growth-prospects-says-globaldata/> (дата звернення: 18.05.2022).

42. Шабаліна Л. Аналіз впливу транснаціональних корпорацій на економіку України. *Схід*. 2012. № 3 (117). 59-64 с.

43. Прийнято Закон про "інвестиційних нянь": як держава підтримає інвесторів (2020) URL: https://biz.ligazakon.net/news/200421_priynyato-zakon-pro-nvestitsynikh-nyan-yak-derzhava-pdtrima-nvestorv (дата звернення: 19.05.2022).

44. Stavytska A. Trends and prospects of optimization of the world information technology market development in globalization conditions. *Економічний простір: збірник наукових праць*. 2017. № 12. 24–34 с.

45. Nosova, O. Ukraine, Debt and COVID-19. Money Matters. Debt Advice in Times of the COVID19 Pandemic. *ECDN*. № (17). 56-58 с.

46. Україна після коронакризи – шлях одужання / Центр економічних і соціальних досліджень. 2020. 10 с.

47. GOV.UA // Державні сайти України URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/222325.html> (дата звернення: 20.05.2022).

48. ТНК в Україні: діяльність та вплив на економіку. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/48_2020_ukr/5.pdf (дата звернення: 20.05.2022).

49. Носова О.В. Прямі іноземні інвестиції ТНК як фактор інноваційного розвитку. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2021. № 100. 45-56 с.

50. Фіщук В. «Діджиталізація – це лише початок». URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/ekonomika/didzhytalizaciya-ce-lyshe-pochatok> (дата звернення: 22.05.2022).

51. 200 найбільших компаній України 2020 року. URL: <https://biz.censor.net/r3268870> (дата звернення: 23.05.2022).

52. Росія «лисіє». Список з 247 компаній, які припинили там роботу. URL: <https://dev.ua/news/100-kompanii-protiv-rossii> (дата звернення: 23.05.2022).

53. Нарис про відбудову України. URL: https://cepr.org/sites/default/files/news/BlueprintReconstructionUkraine_ukr.pdf (дата звернення: 24.05.2022).

54. Павленко І.І. Міжнародна торгівля та інвестиції: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 256 с.

55. Становлення і розвиток ТНК в умовах глобалізації URL: https://www.sgu.ru/sites/default/files/documents/2017/monografiya_romashkin_k_pechati.pdf (дата звернення: 27.05.2022).

56. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 27.05.2022).

57. Економічна інтеграція і глобальні проблеми сучасності. URL: <https://library.if.ua/book/121/8052.html> (дата звернення: 29.05.2022).

58. Левківський В. М. Система міжнародного виробництва ТНК: сучасні особливості та новітні тенденції. *Економічний форум*. 2017. № 2. С. 53-58.

59. Смагло О. ТНК як суб'єкт міжнародного інвестування. *InterConf*. 2020. №15. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/article/view/2270>.

60. OECD. FDI in figures. 2021. URL: <https://www.oecd.org/investment/investment-policy/FDI-in-Figures-April-2022.pdf>. (дата звернення: 29.05.2022).

ДОДАТКИ ДОДАТОК А

SUMMARY

Duzha T. Transnational corporations and their role in modern international economic relations. – Qualifying bachelor's thesis. Sumy State University, Sumy, 2022.

Qualifying bachelor's thesis is devoted to the study of theoretical foundations and the formation of practical recommendations for the activities of transnational corporations and their role in modern international economic relations. The formation and essence, functions and role of TNCs in modern international economic relations are considered. The analysis of tendencies of development and investment activity of TNCs in the world market is carried out. Peculiarities of functioning and development of TNCs in Ukraine and prospects of their involvement for the recovery of Ukraine's economy are determined.

Keywords: transnational corporations, TNCs, international economic relations, investments, economy of Ukraine.

АНОТАЦІЯ

Дужа Т. Б. Транснаціональні корпорації та їх роль у сучасних міжнародних економічних відносинах. – Кваліфікаційна бакалаврська робота. Сумський державний університет, Суми, 2022.

Кваліфікаційна бакалаврська робота присвячена дослідженню теоретичних засад і формування практичних рекомендацій щодо діяльності транснаціональних корпорацій та їх ролі у сучасних міжнародних економічних відносинах. Розглянуто становлення та сутність, функції та роль ТНК у сучасних міжнародних економічних відносинах. Проведено аналіз тенденцій розвитку та інвестиційної діяльності ТНК на світовому ринку. Визначено особливості функціонування та розвитку ТНК в Україні та перспективи їх залучення задля відновлення економіки України.

Ключові слова: транснаціональні корпорації, ТНК, міжнародні економічні відносини, інвестиції, економіка України.

ДОДАТОК Б

Таблиця Б.1 – Наукові підходи до трактування сутності транснаціональної корпорації

Джерело/Автор	Визначення
Конференція ООН із торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) [23]	Підприємство, що об'єднує юридичних осіб будь-яких організаційно-правових форм і видів діяльності в двох чи більше країнах і провадить єдину політику та загальну стратегію завдяки одному або декільком центрам прийняття рішень
Конвенція «Про транснаціональні корпорації» [24]	Транснаціональне утворення будь-якої організаційно-правової форми, що складається з юридичних осіб двох і більше країн
Організація економічного співробітництва і розвитку [27]	Включають компанії приватної, державної або змішаної форм власності, що знаходяться в різних країнах. При цьому одна або більше з цих компаній може здійснювати значний вплив на діяльність інших, особливо в сфері обміну знаннями і ресурсами
Терехов Є.М. [25]	Підприємство, яке походить з однієї країни та вкладає ресурси в розширення своєї діяльності на міжнародному ринку шляхом заснування дочірніх компаній, відкриття філій в інших країнах із метою отримання найвигідніших умов господарської діяльності, що, своєю чергою, призводить до максимізації прибутку компанії та підвищення економічного впливу компанії на національні економічні системи світу
Мекшун П.В. [26]	Міжнародна економічна структура, що має господарські одиниці у двох або більше країнах незалежно від юридичної форми і сфери діяльності, проводить узгоджену політику, втілює у життя загальну стратегію через один або декілька управлінських центрів із метою одержання максимального прибутку
Загарій В. К. [28]	Складний продукт світових економічних відносин, який, на відміну від звичайної корпорації, переносить за кордон не товар, а сам процес вкладання капіталу, поєднуючи його із закордонною робочою силою в межах міжнародного виробництва
Охріменко О. О. [29]	Фірми, материнські компанії яких розташовані в одній країні, а філії та дочірні підприємства в інших, з метою оптимізації всіх необхідних ресурсів для збільшення загального прибутку та підвищення впливу на економіки країн світу

ДОДАТОК В

Таблиця В.1 – Коротка характеристика «жорстких» та «м'яких» організаційних форм інтеграції компаній

Організаційна форма	Характеристика
«Жорсткі» організаційні форми інтеграції компаній	
Холдингова компанія	це підприємство, яке має контрольний пакет акцій іншого підприємства для здійснення контролю та управлінських функцій над ним [7].
Трест	форма монополії, при якій усі об'єднані підприємства втрачають свою комерційну та промислову незалежність і підпорядковуються єдиній адміністрації [9].
Конгломерат	форма монопольного об'єднання, що об'єднує підприємства різних галузей економіки [8].
Концерн	консорціум кількох юридично незалежних підприємств під єдиним господарським управлінням з розвиненими науково-технічними та виробничо-технічними зв'язками між ними [10]
«М'які» організаційні форми інтеграції компаній	
Консорціум	це форма тимчасового добровільного об'єднання підприємств, організацій з метою досягнення цілей їх комерційної, наукової або творчої діяльності [11]
Картель	це організована група людей чи компаній, які встановлюють монополію в певній галузі бізнесу, тим самим контролюючи маркетинг та ціноутворення на продукт [12]
Синдикат	це одна з форм монополії, метою якої є одержання надприбутку шляхом організації збуту продукції, характеризується, з одного боку, збереженням виробничої самостійності об'єднаних підприємств і, з другого, — втратою комерційної самостійності [13]
Стратегічний альянс	це відносно тривала міжорганізаційна угода із співробітництва, яка передбачає спільне використання ресурсів та структур управління двох чи більше самостійних фірм із декількох країн для реалізації за-вдань, пов'язаних з місією кожної з них [14]
Монополія	це окремі підприємства, об'єднання підприємств, господарські товариства, які виробляють значну кількість продукції певного виду і таким чином займають монопольне становище на ринку, впливають на процес ціноутворення, і отримують більш високі прибутки [15]
Маркетинг	це діяльність, що спрямована на комплексне вивчення ринку і споживчі запити, щоб задовольняючи потреби споживача, отримувати з цього прибуток [16]

ДОДАТОК Г

Таблиця Г.1 - Найбільші міжнародні ТНК, які функціонують в Україні

Інвестор	Сума млн. дол. США	Сфера вкладання капіталу
Pepsi Co	250	Виробництво безалкогольних напоїв, мережа ресторанів Pizza
ЗАТ «УТЕЛ» - засновники: «Укретелеком» (51% акцій), американська компанія AT&T (19,5%) німецька Deutsche Telekom (19,5%), голландська PTT Telekom (10%)	245	Телекомунікації, розвиток мережі, будівництво місцевих АТС
Coca Co (США)	230	Виробництво безалкогольних напоїв
Компанія McDonald's	100	Заклади харчування, розширення власної мережі ресторанів швидкого обслуговування
Компанія «Київстар GSM»	240	Телекомунікація
Country Squire International (Канада)	220	Будівництво готельних комплексів, виробництво медичного обладнання
DEU (Південна Корея)	180	АвтоЗАЗ-DEU (автомобілебудування)
Компанія Golden Telecom	100	Телекомунікації. Об'єднання в одному операторові всіх доступних послуг зв'язку, що являє собою додаткову конкурентну перевагу на вітчизняному ринку
Компанія Cargill	85	Харчова промисловість, сільське господарство, торгівля
Корпорація Nestle	41	Кондитерська промисловість
Компанія Sun Interbrew	40	Пивоварна промисловість
Нафтова компанія «Лукойл»	37	Нафтова галузь
ВAT Industries PLC (Велика Британія)	35	Контрольний пакет акцій тютюнової фабрики у Прилуках, модернізація виробництва сигарет
Tambrans Ins (США)	20	Tambrans Ukraine (виробництво предметів гігієни)
Компанія Kraft Jacobs Suchard	20	Харчова промисловість, виробництво кондитерських виробів

Джерело [57]

ДОДАТОК Д

Таблиця Д.1- Притік ПІІ до країн світу у 2018-2020 рр, млн. дол.

Країни	2018	2019	2020	Відносне відхилення, %	
				2020 / 2018	2020 / 2019
Австралія	68 033	36 151	23 098	33,95	63,89
Австрія	5 409	846	-17 250	-318,92	-2038,30
Бельгія	30 801	2 886	8 418	27,33	291,70
Канада	38 232	47 829	23 822	62,31	49,81
Чілі	7 346	12 123	8 528	116,09	70,35
Колумбія	11 535	14 314	7 690	66,67	53,73
Чехія	11 010	10 109	6 292	57,15	62,24
Данія	1 199	3 587	1 151	96,07	32,10
Естонія	1 497	3 091	3 149	210,36	101,86
Кіпр	-6 354	25 930	7 680	-120,87	29,62
Фінляндія	-2 170	13 455	2 569	-118,35	19,09
Франція	38 162	33 964	17 947	47,03	52,84
Німеччина	62 034	54 061	35 570	57,34	65,80
Греція	3 971	5 019	3 564	89,75	71,00
Угорщина	6 410	3 885	4 169	65,04	107,31
Ірландія	232 723	81 102	33 349	14,33	41,12
Ізраїль	21 515	19 047	24 759	115,08	129,98
Італія	37 659	18 145	-386	-1,03	-2,13
Японія	9 255	14 548	10 255	110,81	70,49
Корея	13 299	9 634	9 224	69,36	95,74
Люксембург	-76 414	14 791	62 003	-81,14	419,19
Мексика	33 730	34 097	29 079	86,21	85,28
Нідерланди	120 238	42 238	-112 057	-93,20	-265,30
Нова Зеландія	2 397	4 278	4 219	176,01	98,62
Польща	16 376	10 991	8 579	52,39	78,06
Португалія	7 175	11 979	6 332	88,25	52,86
Іспанія	53 462	8 514	8 908	16,66	104,62
Швеція	4 218	10 115	26 111	619,09	258,15
Швейцарія	-68 312	-79 075	-47 164	69,04	59,64
Туреччина	12 846	9 290	7 887	61,40	84,90
Великобританія	65 285	45 445	19 732	30,22	43,42
США	243 424	282 053	177 093	72,75	62,79
Аргентина	11 873	6 663	4 123	34,73	61,88
Бразилія	59 802	65 386	24 778	41,43	37,89
Китай	235 365	187 170	212 476	90,27	113,52
Індія	42 117	50 610	64 351	152,79	127,15
Індонезія	20 563	23 883	18 581	90,36	77,80
Росія	13 228	32 076	9 676	73,15	30,17
ПАР	5 447	5 125	3 106	57,03	60,61
Всього світ	1 745 198	1 530 492	1 010 520	57,90	66,03

Джерело [38, 39].